

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת וארא

על מה אנחנו מוסרים את הנפש?

לפעמים אדם מחפש סיבות למסירות נפש, על מנת שלא לחיות חיים חסרי טעם. אבל ביהדות מוסרים את הנפש כי רוצים לחיות רק לפי רצון ה'

שלום לידידינו היקרים!

בתקופת מלחמה יש הרבה גילויים של מסירות נפש. יש חיילים שנלחמים, ויש אנשים שמכניסים את עצמם לסכנה על מנת להציל אחרים ולעזור לאחרים אף על פי שהם כלל לא היו באותו מקום, ולא היו חייבים לעשות זאת, וכדומה. מסירות הנפש הזו נמצאת בטבע של היהודי, והיא מגלה את הנקודה העמוקה והפנימית ביותר בנשמה, שנקראת 'היחידה שבנפש'.

כיוון שמלחמה היא זמן שבו יש גילויים של מסירות נפש, זוהי הזדמנות לברר את המושג 'מסירות נפש', ואת היחס הנכון כלפיו.

האם 'מי שאין לו בשביל מה למות, אין לו גם בשביל מה לחיות'?

ישנה אמירה רווחת, שעל פיה 'מי שאין לו בשביל מה למות, אין לו גם בשביל מה לחיות'. מצד אחד, יש היגיון במחשבה שחיים בהם הדבר הכי חשוב הוא לא למות הם חיים שאין בהם כל כך טעם, וכל עוד אין לאדם משהו גדול ממנו, שהוא מוכן למות בשבילו, הוא חי בשביל לא למות, אבל לא חי בשביל לחיות.

אבל מצד שני, אם האדם מחפש משהו למות בשבילו רק בגלל שהוא מחפש טעם לחיים - זה יוצא מוזר. באמירה 'מי שאין לו בשביל מה לחיות, אין לו גם בשביל מה למות' ישנם שני קשיים: א. בסופו של דבר, האדם מחפש בשביל מה למות רק בגלל שהוא רוצה לחיות, ואם כן חזרנו לנקודת ההתחלה, של אדם שרוצה לחיות בכל מקרה, וממילא באיזשהו מקום חי בשביל לא למות. ב. אמירה כזו מדרבנת את האדם לחפש דברים למות בשבילם, ולחפש למות זה דבר לא טוב.

העולה מהאמור הוא, שאין התאמה בין מסירות הנפש שנמצאת בעומק הנשמה של היהודי, לבין האמירה המדוברת. במסירות נפש שמגיעה ממצוות "ונקדשתי" האדם מוסר את הנפש כי זהו רצון ה', ולא כי הוא מחפש בשביל מה למות.

ההשקפה הנכונה על מסירות נפש היא שהחיים מצד עצמם באמת חסרי משמעות, אלא אם כן ה' רוצה בהם. האדם מצד עצמו לא יכול למצוא טעם לחייו, ורק ה' שברא אותו יכול לתת טעם לחיים, בכך שהוא רוצה אותם.

המוכנות התמידית והטבעית של היהודי למסור את הנפש על רצון ה' במקרי קצה, אומרת שאנחנו לא רוצים לחיות אם ה' לא רוצה בזה, ופירושו של דבר שאנחנו חיים את החיים הרגילים שאינם מקרי קצה, רק כי ה' רוצה שנחיה.

כלומר מצוות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" היא הכלי שמביא לידי ביטוי את הרצון של ה' שנחיה. אנחנו מוכנים ורוצים למסור את הנפש על רצון ה', וזה 'מושך' את ה' כביכול לומר לנו עד כמה הוא רוצה שנחיה, כמו שכתוב "וחי בהם". הציווי והרצון של ה' שנחיה הוא נתינת כח לחיות מתוך חיות ורצון, ולא 'להיגרר' ולחיות בדיעבד, רק כיוון שאנחנו כבר בעולם הזה.

כך היה אצל אברהם אבינו, שהמוכנות שלו לעקוד את יצחק, גילתה עד כמה ה' רוצה שיצחק יחיה, והרצון הזה של ה' מביא חיים וברכה ליצחק ולזרעו לדורי דורות: "כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים".

זו הסיבה שאנחנו מזכירים את עקדת יצחק בכל יום, אף על פי שמקרים של מסירות נפש מתרחשים רק באירועים נדירים או בתקופות נדירות. שכן המוכנות שלנו למסור את הנפש על רצון ה' היא כלי להביא לידי ביטוי את הרצון של ה' בנו ובחיים שלנו.

ארבע התייחסויות למוכנות למות ולמסירות נפש

כאשר מתבוננים במה שנכתב כאן בשבועות האחרונים, ניתן לראות שבעצם ניתחנו ארבעה דרכים וארבע התייחסויות למסירות נפש.

א. בדת של המחבלים יש הכוונה לרצות למות ולחפש למות, יחד עם הכוונה להרוג את כל מי שהוא לא חלק מהדת הזו. הדבר הטוב ביותר שהאדם יכול להכווין את עצמו לעשות לפי המחבלים הוא למות בעצמו ולהרוג אחרים למען הדת. לא מדובר על מוכנות למסור את הנפש במקרי קצה מתוך תקווה שמקרים כאלו לא יגיעו (כפי שזה במוכנות למסור את הנפש אצלנו), אלא בתפיסה שהדבר הכי טוב שכל אדם יכול להגיע אליו בחייו הוא למות למען הא-ל.

המוכנות למות והרצון להרוג נובעים מתפיסה שהקשר היחיד שיכול להיות עם הא-ל הוא קשר של הכנעה (וזהו פירוש המילה 'אסלאם' - כניעה מושלמת לרצון הא-ל). הא-ל מחפש

שהמאמינים בו ייכנעו לפניו, והמאמינים מחפשים לרצות אותו ולהחניף לו, והם עושים זאת על ידי שהם מכניעים מתחתיו ומתחתם את כל שאר העולם. לכן גם הקשר בין המחבלים לנשים שלהם ולילדים שלהם וכו', הוא קשר של הכנעה. כיוון שהדת היא דת של הכנעה, זה גורם שתאוות ההרג והאכזריות הופכת להיות תנועת הנפש שמבטאת בצורה החזקה ביותר את הדת ואת החיים, וגורמת לחלק את העולם לאנשים שמוכנים למות למען הא-ל, ואנשים שצריך להרוג למען הא-ל.

ב. יש אנשים שלא רוצים להיות אכזריים, ולא מחפשים להזיק לזולת ולהכניע אותו, ולכן הם לא רוצים מסירות נפש כלל. הם לא רוצים להדגיש את החיות שבהם על ידי מוות אלא על ידי חיים, ולכן הם מקדשים את התאוות ואת המתירנות, שעל ידם ניתן להדגיש את החיות בלי לפגוע בשני ובלי להכניע אותו. אמנם בצורת חיים כזו שבה אין שום מסירות נפש, החיים נעשים לאט-לאט חסרי טעם, והאנשים שחיים בחברה שזו התפיסה השולטת בה, לא מצליחים למצוא טעם להקים משפחות ולהוליד ילדים וכו'. זו הסיבה שהרבה פעמים האיסלאם מושך דווקא אנשים ממדינות שנקראות מתקדמות וכדומה, שמחפשים טעם לחיים, ולא מוצאים אותו בחיים של מתירנות.

ג. יש אנשים אידיאליסטים, שמוכנים למות למען מטרות גדולות, ולא רוצים לחיות סתם וללא מטרה שאפשר למות בשבילה. המוכנות הזו למות למען מטרות גדולות מביאה הרבה דברים טובים, אבל היא גם עלולה להיתפס כרצון למות על מנת לקבל טעם לחיים.

ד. מסירות הנפש שנמצאת בטבע של היהודי, במקום הפנימי והעמוק ביותר בנשמה, ומביאה את היהודי למסור את הנפש על רצון ה' ועל מנת להציל יהודים אחרים. האדם מבין שהחיים שלו מצד עצמם חסרי טעם ורק אם ה' רוצה בהם הם נעשים חיים אמיתיים, ובעומק הנשמה שלו הוא רוצה לחיות רק אם ה' רוצה בכך. המצווה להיות במוכנות תמידית למסור את הנפש, היא כלי שמביא לידי ביטוי את הרצון של ה' בנו ובחיים שלנו, שכן אנחנו לא רוצים לחיות אלא אם כן ה' רוצה בכך, וממילא כאשר אנחנו רוצים לחיות אנחנו רוצים זאת כי ה' רוצה בכך ומצווה אותנו על כך כמו שכתוב "וחי בהם".

מסירות הנפש שבטבע שלנו מחלחלת ומאירה את כל המדרגות בנפש

מסירות הנפש הזו שבטבע הנשמה של היהודי, מחלחלת ומאירה שלוש מדרגות זו למטה מזו, כנגד שלושת ההתייחסויות למסירות נפש שנמנו כאן:

א. לפעמים אנשים מוסרים את הנפש שלהם ברצון ובשמחה במלחמה ועל מנת להציל יהודים אחרים, ומסבירים זאת על פי האמירה 'אם אין בשביל מה למות, גם אין בשביל מה לחיות'. אלא שהאמירה הזו צריכה להיות נכונה בכל האנושות, כיוון שהיא נשענת על צורת חשיבה אנושית. מסירות הנפש שאנחנו רואים במלחמה הזו, של יהודים למען יהודים, יהודים שהגיעו מכל קצות הארץ ומכל קצות העולם במוכנות למות על מנת להציל יהודים אחרים - מראה שמסירות הנפש הזו למען אחרים נמצאת אצל יהודים ברמה גבוהה הרבה יותר מאשר

בעמים אחרים. ממילא ברור שהסיבה האמיתית למוכנות למסור את הנפש היא לא הסברא האנושית, אלא רצון ה' שנמצא בעומק הנשמה. לא תמיד האדם יודע למצוא את המילים הנכונות למה שהוא מרגיש, אבל אין ספק שמסירות הנפש של היהודים למען היהודים משקפת את הקשר העמוק של הנשמה לה', גם אם לא תמיד האדם מסביר זאת לעצמו בצורה כזו.

ב. גם אנשים שמחפשים תאוות כדי להדגיש את החיות שבהם, ועל פניו נראה שהם כלל לא מחפשים מסירות נפש - כאשר יש יהודים בצרה, פתאום נדלקת בהם הנקודה היהודית, והחיפוש אחר תאוות מתחלף בבת אחת ברצון חזק למסור את הנפש בשביל להציל יהודי אחר.

ג. הרצון לא להיות כמו המחבלים שהם מלאים תאוות הרג ואכזריות, וגם לא להיות כמו אומות העולם שמצדיקים אותם מתוך היתממות שהיא רק מסווה על אנטישמיות ורצון לראות יהודים מתים - מעורר גם כן את הנקודה היהודית, וגורם גם לאנשים רחוקים לקום ולהתעורר ולמסור את הנפש בשביל להציל יהודי אחר. הרצון החזק לומר שאנחנו לא כמוהם, ואנחנו לא מלאי תאוות הרג ואכזריות, גורם גם לאדם שעד המלחמה חשב שהוא כלל לא יהודי, אלא אוניברסלי וכדומה, לגלות שוב את הנקודה היהודית שבו, ולדעת שהוא יהודי, ולהיות מוכן למסור את הנפש על יהודי אחר.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

